

DELTA**SPECIAL**

DE WATER

WATERBELEID EN -BEHEER IN UITVOERING, OKTOBER 2008, NUMMER 134

NIEUWS, ACHTERGROND, OPINIE

- 4** 'Geen acute dreiging, wél urgente opgave'
- 7** Veerman als stevige steun in de rug
- 12** Verzilting en de baten van zoet water
- 14** Polderen aan de Engelse zuidkust

COLOFON

DE WATER is een uitgave van het Directoraat-Generaal Water van het ministerie van Verkeer en Waterstaat in samenwerking met de uitvoeringsorganisatie Nationaal Bestuursakkoord Water (IPO, VNG, Unie van Waterschappen en de ministeries van VenW, VROM en LNV). Het magazine geeft nieuws, achtergronden en meningen over het actuele waterbeleid en de uitvoering daarvan en bericht over activiteiten in het kader van

De in dit blad gepubliceerde meningen weerspiegelen niet noodzakelijkerwijs het beleid van de hierboven genoemde organisaties. Geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen uit De Water is toegestaan, mits met bronvermelding.

REDACTIE: Rob Bijnsdorp (BCP), Ine Bruijns (BCP), Henri Cormont (inZicht), Nancy Meijer (Netherlands Water Partnership) Marinka van Nielen-Kiezebrink (Waterdienst), Kees Poot (Waterdienst), Robert-Jan Schoonenboom (DGW), Wout Snijders (Deltares), Harm Oterdoom (Waterdienst), Wim van Wijk (BCP).

FOTOGRAFIE: inZicht, fotografie en advies, tenzij anders vermeld.

BASISONTWERP: Eindeloos, Den Haag.

DTP: Eurostaq, Amsterdam.

DRUK: Antilope, Lier (België).

REDACTIEADRES EN ABONNEMENTENADMINISTRATIE:

Bijnsdorp Communicatie Projecten (BCP), postbus 194, 1000 AD Amsterdam. Telefoon: (020) 320 82 60, e-mail: info@bcp.nl.

De digitale versie van De Water is te vinden op www.waterkoers.nl en www.kaderrichtlijnwater.nl

ISSN: 0926-3462.

Dit magazine is gedrukt op chloorvrij papier.

FOTO VOORPAGINA: DE ECONOMISCHE BELANGEN IN ONZE LAAGGELEGEN DELTA, ZOALS HIER IN ROTTERDAM, ZIJN GROOT. DAT IS ÉÉN VAN DE REDENEN OM TE ANTICIPEREN OP DE GEVOLGEN VAN KLIMAATVERANDERING.

Realistisch en ambitieus

Leven tussen zee en rivieren is geen vanzelfsprekendheid. Toch doen we dit al eeuwen. We vinden het eigenlijk gewoon dat we veilig met het water leven en wonen in dit lage land. Maar het is niet gewoon. De veiligheid van Nederland moet steeds weer worden heroverd. Na de dramatische watersnood van 1953 is de eerste Deltacommissie aan de slag gegaan, waarna er veel is gedaan om Nederland te beschermen. Maar nu is het klimaat aan het veranderen. En Nederland verandert ook. De bevolking is de afgelopen vijftig jaar toegenomen en het land met alles erop en eraan is eenvoudigweg meer waard geworden. Ook stellen we andere, hogere eisen aan veiligheid. Ik wil niet wachten met de veiligheid te heroveren tot een volgende ramp of bijna-ramp.

Dat bij elkaar was voor mij reden om een jaar geleden het initiatief te nemen voor installatie van een tweede Deltacommissie, die 3 september jongstleden haar inmiddels fameuze advies heeft gepresenteerd. De Deltacommissie was breed samengesteld. Daardoor was ze in staat om de opgave van verschillende kanten te bekijken.

De commissie heeft aanschouwelijk gemaakt met welke waterrisico's we deze eeuw te maken kunnen krijgen.

De boodschap is duidelijk: de dreiging is niet acuut, maar de opgave is wél urgent. De 'commissie-Veerman' laat zien hoe we om moeten gaan met de dreiging van te véél zee- en rivierwater en een tekort aan zoetwater. Ze heeft beschreven wat er straks nodig is om Nederland veilig en leefbaar te houden en hoe we dat gezamenlijk in gang kunnen zetten.

Nederland bestaat natuurlijk niet alleen ondanks, maar ook dankzij het water. Op het gebied van natuur en landbouw, van wetenschap en de ontwikkeling van havens en steden liggen er kansen. Nederland kan zich andermaal bewijzen als koploper in de wereld als het gaat om veilig en verantwoord leven met het water.

De Deltacommissie heeft een ambitieus maar realistisch voorstel gedaan om er op tijd bij te zijn, kansen te benutten en risico's in te dammen. Het kabinet voelt de urgentie en heeft het advies omarmd als uitgangspunt voor wat ons de komende jaren te doen staat. Volgend jaar al wil ik het ontwerp voor een nieuwe Deltawet namens het kabinet presenteren. Op basis van de nieuwe wet kan een Deltaregisseur aan de slag en kunnen we de financiën een stevige basis geven.

We hebben met de Deltacommissie de toekomst van ons lage land hoog op de agenda gezet. Nu is het *hands on*. Ik nodig de lezers van De Water graag uit om mee te werken en zo Nederland te behouden als een fijne plek voor de generaties na ons.

Tineke Huizinga
Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat

DE WATER,
JE KUNT NIET ZONDER

Mail voor een gratis abonnement:
info@bcp.nl

Plannen voor Markermeer kunnen worden uitgewerkt

De stuurgroep Toekomst Markermeer IJmeer (TMIJ) heeft opdracht gekregen om het Ontwikkelingsperspectief Markermeer IJmeer uit te werken. Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat Tineke Huizinga wil preciezer weten hoe nieuwe natuur te combineren valt met andere ontwikkelingen in het gebied. Ze wil ook wil meer inzicht in de recreatiebehoefte. Bovendien moet de stuurgroep een methode ontwikkelen om de plannen te financieren.

Vorig jaar is onder leiding van de provincies Flevoland en Noord-Holland studie verricht naar de toekomst van het Markermeer en het IJmeer. Uitgangspunt is verbetering van de ecologische kwaliteit. Daarnaast moet het recreatief aanbod worden versterkt en de ruimtelijke kwaliteit

behouden blijven. Zo moet rekening worden gehouden met de cultuurhistorie en de waardevolle dijken en stadjes in Noord-Holland. Dit voorjaar verscheen het ontwikkelingsperspectief, waarvan de aanleg van een groot moeras bij de Houtribdijk een belangrijk onderdeel vormt. Verder zouden langs delen van de Noord-Hollandse kust met behulp van bijvoorbeeld eilanden of riffen zones met golfloop en helder water moeten ontstaan.

Deltacommissie

De stuurgroep is ingenomen met het advies van de Deltacommissie om het waterpeil in het Markermeer niet te laten stijgen. 'Dit betekent steun voor de uitgangspunten van het ontwikkelingsperspectief', stelt Andries Greiner, voorzitter van de stuurgroep

TMIJ en gedeputeerde van Flevoland. 'De haalbaarheid van de ecologische maatregelen wordt met dit besluit een stuk groter. Alleen met een toekomstbestendig ecologisch systeem kunnen ook andere functies in het gebied een plaats krijgen. Dit is belangrijk voor de hele ontwikkeling en groei van de Randstad.'

De stuurgroep TMIJ, waarin ook Staatsbosbeheer, de ANWB en Natuurmonumenten zijn vertegenwoordigd, heeft inmiddels het werkprogramma voor 2008-2009 vastgesteld. Eind 2009 biedt de stuurgroep de uitgewerkte plannen aan.

MEER INFORMATIE:

secretariaat TMIJ, Diana Bulder,
tel. (0320) 26 54 97
www.markermeerijmeer.nl

Oefening Waterproef: voor elke fase van de overstroming een praktijktest

De landelijke oefenweek Waterproef die begin november wordt gehouden, is de laatste van een reeks activiteiten om bestuurlijk en hulpverlenend Nederland beter voor te bereiden op de gevolgen van een overstroming. Menselijk leed en maatschappelijke ontwrichting moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. Doel van Waterproef is te bekijken waar Nederland staat bij de voorbereidingen, wat goed gaat en wat verbetering behoeft.

De Taskforce Management Overstromingen (TMO), ingesteld door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de minister van Binnenlandse Zaken, heeft samen met vertegenwoordigers van de 25 veiligheidsregio's de crisisbestrijdingsplannen voor

grote overstromingen verbeterd. Structurele samenwerking tussen de betrokken partijen heeft veel aandacht gekregen. De landelijke oefenweek Waterproef van 3 tot en met 7 november is het sluitstuk van deze verbeteringslag. In die week worden in veel regio's én op nationaal niveau oefeningen gehouden. Alle activiteiten samen geven, verspreid over vijf dagen, een compleet beeld van een ergst denkbare overstroming en de gevolgen daarvan.

Oefenen met verschillende scenario's ledere dag wordt geoefend met een ander scenario:

- Maandag 3 november: Watergolf. Oefening met een (dreigende) kustoverstroming.

- Dinsdag 4 november: Waterloop. Oefening met een (dreigende) rivieroverstroming.
- Woensdag 5 november: Waterbassin. Oefening met een overstroming van Flevoland.
- Donderdag 6 november: Waterdamp. Oefenen van de vervolgfase.
- Vrijdag 7 november: Waterschout. Oefenen met risico- en crisiscommunicatie.

MEER INFORMATIE:

www.platformoverstromingen.nl
Taskforce Management Overstromingen,
Hanneke Blok,
hanneke.blok@minvenw.nl

Plek in waterschapsbestuur is gewild

Zo'n 3000 mensen willen zitting nemen in een waterschapsbestuur. Bij de verkiezingen die volgende maand worden gehouden, zijn ongeveer 500 plaatsen te vergeven. Dat betekent dat voor iedere bestuursfunctie zich zes kandidaten verkiesbaar hebben gesteld. Verder ziet de Unie van Waterschappen met vertrouwen de uitkomst van het kort geding tegemoet dat de stichting Wij vertrouwen stemcomputer niet heeft aangespannen.

Van 13 tot en met 25 november vinden de waterschapsverkiezingen plaats. Iedereen van 18 jaar en ouder kan dan zijn of haar stem uitbrengen voor een nieuw bestuur van het waterschap. De belangstelling voor een functie in het bestuur van een waterschap blijkt opnieuw overweldigend. Per waterschap doen gemiddeld negen groeperingen mee. Politieke partijen maken ongeveer de helft van het aantal registraties uit. Daarnaast zijn er twee landelijke organisaties, te weten Water Natuurlijk en de Algemene Waterschapspartij, die in vrijwel alle waterschappen meedoen. Tot slot hebben zich enkele regionale groeperingen laten registreren.

Stemgeheim

Eind september liet de stichting *Wij vertrouwen stemcomputer niet* weten te vrezen voor het stemgeheim en kondigde aan naar de rechter te stappen als de waterschappen de procedure niet zouden aanpassen.

De bezwaren van de stichting richten zich erop dat het stemgeheim in de briefstemprocedure onvoldoende zou zijn gewaarborgd. De waterschappen wijzen erop dat er strenge maatregelen zijn genomen om het stemgeheim te garanderen. Zo wordt alle vertrouwelijke informatie middels encryptie versleuteld en hebben slechts enkele medewerkers, verspreid over verschillende partijen, de beschikking over een deel van de informatie. Alleen in het theoretische geval dat alle partijen zouden samenspannen, zou het stemgeheim van een deel van de kiezers geschonden kunnen worden. Om ook deze mogelijkheid uit te sluiten, zijn strenge organisatorische maatregelen genomen. De briefstemprocedure voldoet daarmee volledig aan de voorschriften van de nieuwe waterschapswet.

Evenals bij andere verkiezingen achten de waterschappen de kans op schending van het stemgeheim verwaarloosbaar klein, verzekert Jacob Gunter van de Unie van Waterschappen. Hij ziet het kort geding, dat begin november dient, dan ook met vertrouwen tegemoet.

MEER INFORMATIE:

Unie van Waterschappen, Jacob Gunter,
JGunter@uvw.nl

Cees Veerman:

‘De dreiging is niet acuut, maar de opgave wél urgent’

DE KUST BIJ KATWIJK

In haar advies ‘Samen werken met water’ stelt de commissie-Veerman vast dat drie wezenlijke besluiten nodig zijn: over het achterstallig onderhoud van de waterkeringen, het veiligheidsniveau (dat met een factor 10 omhoog moet) en de gevolgen van de klimaatverandering voor het IJsselmeer, de kustverdediging en Zuidwest-Nederland. Het kabinet heeft het advies integraal overgenomen, met uitzondering van het Deltafonds, daarover heeft het geen uitspraak willen doen. Maar Cees Veerman maakt zich geen zorgen over de financiering van het voorgestelde Deltaprogramma: ‘Die is verzekerd’. Hij kijkt met veel plezier terug op het werk van ‘zijn’ staatscommissie: ‘Het was een mooi proces.’

De Water spreekt Cees Veerman twee weken nadat heel Nederland live op televisie zijn presentatie van het advies ‘Samen werken met water’ heeft kunnen volgen. Veerman: ‘Binnen veertien dagen na ons advies heeft de minister-raad er al een besluit over genomen en is het doorgestuurd naar de Kamer. Dat komt niet alleen doordat wij, naar ik aanneem, goed werk hebben verricht, het komt ook doordat de tijd er rijp voor is. Waterschappen, provincies, VenW, LNV en VROM hebben de afgelopen jaren veel nagedacht over klimaatverandering en de gevolgen voor het water. Daarover circuleerde een mêlée van opvattingen en dat leidde tot bestuurlijke problemen. Neem het IJsselmeer, de kust en de zuidwestelijke delta. Jarenlang is om de hete brij heen gedraaid. We wisten dat er wat moest gebeuren, maar er werden geen besluiten genomen. Een integrale visie ontbrak en er was geen momentum om de problemen in hun totaliteit te bekijken. Het kabinet heeft toen het initiatief genomen om niet zomaar een commissie in te stellen, maar een staatscommissie met gezag. Zo heeft het kabinet zelf dat momentum gecreëerd. Wij hebben basiskeuzes gemaakt over zaken waar iedereen tot nu toe omheen draaide en geven daar goede redenen voor.’

Genereren van waakzaamheid

Wat zal in 2050 als belangrijkste wapenfeit van de staatscommissie-Veerman in de geschiedenisboekjes staan?

Cees Veerman denkt het genereren van waakzaamheid. ‘Onze belangrijkste bijdrage is niet zozeer het specifiek aangeven wat er moet gebeuren, onze belangrijkste bijdrage is *awareness*, in goed Nederlands waakzaamheid. Als gevolg van klimaatwijziging zijn veranderingen op til. Of de zeespiegel nu 1,30 m stijgt of 90 centimeter doet niet zoveel ter zake, maar dat er wat verandert staat vast. En ondanks de watersnoodramp van 1953 en de bijna-rampen van 1993 en 1995 zijn we daarop niet goed voorbereid. We hebben niet alles op orde. De commissie zegt: laat er nou niet weer een ramp hoeven gebeuren om die maatregelen te treffen die in het licht van de huidige inzichten en maatschappelijke opvattingen nodig zijn.’

Broodnuchter en scherp op de feiten

Veerman vervolgt: ‘Wat we hebben gedaan is niet zo spectaculair, maar dat was ook niet nodig. Op voorhand schreven sommige kranten dat dit een opmaat tot een *war on water* zou worden. Niks van dat al. We zijn broodnuchter geweest en zeer scherp op de feiten. We hebben er mensen bijgehaald die er verstand van hebben. Hun gegevens hebben we gecombineerd en voorzichtig gepresenteerd. Geen paniek. Dat water een wezenlijke bedreiging is weten we al eeuwen. Tegelijkertijd betekent waterveiligheid niet alleen strijd tegen het water, maar ook werken met het water. Het biedt ook kansen.’

Het is een denkfout dat het rijk niet zou mogen lenen

Het eerste wat nu moet gebeuren is de juridische verankering van de voorstellen. In 2009 komt het kabinet met een ontwerp voor een Deltawet. In de kabinetsbrief aan de Kamer over het advies van de commissie-Veerman staat dat de wet de juridische grondslag voor het Delta-programma zal bevatten. Ook de taken en bevoegdheden van de Deltaregisseur en de wijze waarop een solide financiële basis wordt geregeld, krijgen er een plaats in. Het enige waarover het kabinet geen uitspraak heeft willen doen is het voorgestelde Deltafonds. Het kabinet geeft wél aan dat er een deugdelijke financiële regeling zal komen. Veerman begrijpt waarom het kabinet terughoudend is over het Deltafonds. 'Het geld dat in zo'n fonds wordt geparkeerd, onttrekt zich aan democratische controle van de Tweede Kamer. Het budgetrecht van de Kamer is in het geding. Wat wij wilden beklemtonen, is dat het geld voor dit soort wezenlijke taken niet telkenjare moet worden bevochten. Veiligheid is een brengschuld van de overheid. Daar moet de burger niet om hoeven vragen, die moet absoluut gegarandeerd zijn. Daarvoor betaalt de burger belasting. Veiligheid behoort net zoals voedsel en huisvesting tot de basisvoorwaarden waarvoor de overheid moet instaan. Je kunt erover twisten in welk tempo het geld moet worden gegenereerd. Wij pleiten ervoor ondergrondse rijkdom – aardgasbaten – om te zetten in bovengrondse veiligheid en ook om te lenen.' Nog even doorpratend over de financiering zegt Veerman: 'Het is een denkfout te menen dat je als rijk niet zou mogen lenen, omdat je dan de staatsschuld verhoogt en toekomstige generaties ervoor laat opdraaien. Natuurlijk moeten die ervoor opdraaien, want het is ook voor hen! Lenen moet je niet zien als staatsschuld maken, maar als investeren in toekomstige veiligheid. Lenen met een hoog rendement, daar is niets op tegen. De pensioenfondsen willen bovendien graag voor de lange termijn beleggen. We beschermen 2.000 miljard aan vermogen voor 1,5, zeg 2 miljard per jaar, dat is één promisse. Mensen uit het bedrijfsleven zeggen tegen mij: 1,5 miljard, waar heb je het over? Dat zijn *peanuts*.'

Het rijk zet de kaders

Over de rolverdeling tussen de verschillende overheden heeft Veerman een duidelijk opvatting: 'Je moet onderscheid maken tussen beleid op rijksniveau en uitvoering in de regio's. Bij dat laatste moet je de regio's betrekken. Het mag niet zo gaan als bij de Noodwet voor het Deltaplan grote rivieren, toen het rijk als een bulldozer over de regio's heen ging. Dat viel toen slecht. Op rijksniveau moeten wél duidelijke kaders worden gezet, anders blijven de regio's met elkaar bezig.' Hij noemt een paar voorbeelden, waaronder de zuidwestelijke delta, waar enkele ecologische vraagstukken spelen die om een oplossing vragen. Veerman: 'Die moeten we niet op zich bekijken. Ik begrijp best dat de provincies Noord-Brabant, Zuid-Holland en Zeeland en de waterschappen jaren hebben gepalaverd over hoe het moet met het Volkerak-Zoommeer en wie de zoetwatervoorziening gaat betalen. Maar als je die problemen, zoals de commissie doet, beziet in het licht van de zeespiegelstijging en de rivierwaterafvoer, krijgen ze een andere

dimensie. Het gebied is namelijk nodig als tijdelijke buffer wanneer de grote rivieren te veel water afvoeren.'

Water is niet meer gratis

Het IJsselmeer is een van de grootste zoetwaterbekkens van Europa. De commissie stelt voor het peil van het IJsselmeer geleidelijk tot maximaal 1,5 meter te verhogen, zodat tot na 2100 onder vrij verval kan worden gespuid op de Waddenzee. Zo behoudt het IJsselmeer zijn strategische functie als zoetwaterreservoir voor Noord- en West-Nederland. In het westen is dit water nodig om 's zomers bij lage rivierafvoeren voldoende zoetwater te kunnen blijven garanderen. 'Er moeten voorzieningen komen om zoetwater te kunnen aanvoeren voor drinkwater en de landbouw, maar dat heeft een prijs,' zegt Veerman. 'In de toekomst is er geen gratis water meer voor de landbouw.' De landbouw kan zelf bijdragen aan de oplossing door bijvoorbeeld eigen bassins aan te leggen of door teeltaanpassingen (zouttolerantie). Veerman: 'Laten we niet vergeten dat het water in de Delta vóór de Deltawerken ook zout was. En laten we wel wezen, ook de landbouw verandert. Als omstandigheden veranderen, komen nieuwe bewegingen op gang. Het is een geleidelijk proces. We hebben alle tijd om ons aan de veranderingen aan te passen en we hebben de technologie en het geld. Het enige wat tot nu toe ontbrak was bestuurlijke moed, en dat lijkt nu ook goed te komen. Tot mijn grote verrassing is dat heel snel gegaan.'

De Oosterscheldekering afbreken

Een voor sommigen opzienbarend advies geeft de commissie over de Oosterschelde. Veerman: 'In de Oosterschelde gaat een uniek natuurgebied verloren en dat moeten we eigenlijk niet willen. Toen we de Oosterscheldekering maakten, wisten we niet dat het zo erg zou worden. De kering kan nog mee tot 2050, dan voldoet hij niet meer aan de eisen. Daarna kunnen we er nog een tijdje in investeren, maar er komt een moment waarop we ons moeten afvragen wat we nou precies willen met de Oosterschelde. Ook in Zeeland zijn steeds meer mensen van mening dat afbreken van de kering op termijn onder ogen moet worden gezien, mits de veiligheid is gegarandeerd.'

Een ministeriële stuurgroep en een Deltaregisseur

Wie moet het Deltaprogramma straks in goede banen leiden? De commissie-Veerman stelt versterking voor van de politiek-bestuurlijke organisatie voor de waterveiligheid. Een ministeriële stuurgroep onder leiding van de minister-president moet het gewicht, het belang en het nationale karakter van de problematiek aangeven. Daarin zitten de bewindspersonen van Binnenlandse Zaken, LNV, VROM, Financiën en Verkeer en Waterstaat. De stuurgroep, onder leiding van de minister-president, moet de politieke besluiten nemen die nodig zijn om uitvoeringsmaatregelen te kunnen nemen. De bewindspersoon van VenW is politiek eindverantwoordelijk. Nieuw is de figuur van de Deltaregisseur, een zwaargewicht die de besluitvorming in de stuurgroep ambtelijk voorbereidt. Veerman: 'Die regisseur maakt afwegingen en beslist welke adviezen hij aan de stuurgroep voorlegt. Daarin heeft hij een eigen verantwoordelijkheid.'

Over de uitvoering maakt Veerman zich weinig zorgen. Die is bij de waterschappen en provincies in goede handen. Hij is wel bezorgd over de vraag of er op rijksniveau voldoende expertise is om goed 'bestekken te schrijven' en grote werken aan te sturen. 'Veel deskundige ambtenaren zijn verdwenen door bezuinigingen en vermindering van ambtelijke capaciteit, want er moest een kleinere rijksoverheid komen. Of ze zijn naar het bedrijfsleven overgestapt. De vraag is of de markt nog wel stevige gesprekspartners bij het rijk heeft. Uitbesteden leidt tot verlies aan kwaliteit en overzicht. En als zaken niet duidelijk zijn, nemen aannemers voorzorgen in hun calculaties. Zo werkt de markt.'

Wonen in diepe polders kan best

Onlangs maakte het NIROV (Nederlands Instituut voor Ruimtelijke Ontwikkeling en Volkshuisvesting) bekend dat een half miljoen nieuwbouwwoningen is gepland in diepe polders en buitendijks gebied, zonder dat aan de plannen water- en klimaatbestendige ontwerpen ten grondslag liggen. Veerman: 'Bouwen in diepe polders is best mogelijk, waterstaatkundig kunnen we dat aan. Maar dan zijn wél maatregelen nodig om droge voeten te houden. Ook moeten de kosten drukken waar ze thuishoren: op de schouders van de projectontwikkelaars. Die moeten dat doorbelasten aan de huizenkopers of de huurders, maar niet aan de gemeenten, provincies of het rijk. Want dan leg je de lasten op andermans schouders en dat is niet eerlijk. Wie buitendijks wil gaan bouwen, kan niet van de samenleving vragen hem te vrijwaren van overstromingen. Dan moet je er niet gaan wonen.' Aangepast bouwen in diepe polders en buitendijks kost geld, maar Veerman wijst erop dat we die kosten best kunnen betalen. 'Dan maken we één vlieg-reisje minder naar Turkije. Veel andere delta's in de wereld horen bij landen die niet zo rijk zijn als wij. Daar is het een probleem. Hier niet.'

Brede maatschappelijke discussie is overbodig

Een brede maatschappelijke discussie over het advies van de commissie vindt Veerman overbodig. 'Kijk naar de reacties. Ik denk niet dat we er nog veel over hoeven te delibereren. Natuurlijk zijn er mitsen en maren. Geleerden vragen of het wel goed is uitgerekend. Dan zeg ik: ja, maar als je het beter weet en je kunt het aantonen, ga je gang. Het gaat er niet om of die zeespiegel nu wel of niet 1,30 meter stijgt, het gaat erom dat we het zo goed mogelijk volgen. Stel je voor dat het minder erg is dan we dachten, des te beter. Natuurlijk zullen onderdelen te zijner tijd eens moeten worden aangepast of geactualiseerd, maar dat is wat anders.'

'Het was een mooi proces'

De commissie heeft 'ongelooflijk veel' werk verzet, volgens haar voorzitter. Ze heeft gesproken met tal van deskundigen in eigen land en in de buurlanden, met de Europese Commissie, alle Provinciale Staten, ze heeft workshops gehouden, een aparte sessie gehad met jonge mensen... Als hij over de commissie praat, licht het gezicht van Veerman op: 'We hebben voortreffelijk samengewerkt, er is nooit verschil van mening geweest. We hebben nooit botsingen gehad, er waren geen spanningen, dat was zo opmerkelijk. Het was een mooi proces. We zijn een echte vriendenclub geworden. Zoals het proces is gegaan, heb ik altijd gewerkt. Als voorzitter ervoor zorgen dat alle commissieleden tot hun recht komen, inbreng kunnen leveren en zich niet geremd voelen.' En over zijn eigen inbreng: 'De voorzitter moet niet op de voorgrond treden. De beste leiders zijn de leiders die je niet ziet.'

IB/RB

MEER INFORMATIE:
www.deltacommissie.com

Veerman als stevige steun in de rug

De Water vroeg aan de provincies Zeeland en Gelderland om een reactie op de twaalf aanbevelingen van de Deltacommissie. Over het verhogen van dijken bijvoorbeeld en het verbreden van de Noordzeekust, een open Oosterschelde en over de financiering van waterveiligheid. Gedeputeerden Frans Hamelink en Harry Keereweer spreken hun waardering uit voor het advies, maar vanzelfsprekend plaatsen ze ook kanttekeningen.

Frans Hamelink, gedeputeerde van de provincie Zeeland, vindt dat de commissie-Veerman in haar rapport goed aandacht heeft geschonken aan wat in de zuidwestelijke delta speelt. 'Het is goed om te benadrukken', zegt Hamelink, 'dat hier niet alleen de klimaatverandering speelt, maar dat de wateropgave ook nog een andere kant heeft, namelijk de schaduwkanten van de Deltawerken. Daarbij gaat het om de waterkwaliteit, bijvoorbeeld de blauw-algenbloei in Volkerak-Zoommeer, maar ook om zandhonger in de Oosterschelde, waar de zandplaten verdwijnen. We zijn daarmee al aan de slag, samen met Zuid-Holland en Noord-Brabant, maar het is positief dat Veerman en ook het kabinet deze problematiek nu hoog op de agenda zetten. Met haar aanbeveling ondersteunt de commissie de ontwikkelingen die in gang zijn gezet.'

Ook Harry Keereweer, gedeputeerde van de provincie Gelderland, heeft grote waardering voor het advies: 'Belangrijk is dat al die projecten van Ruimte voor de Rivier kunnen worden doorgezet. Mijn vrees was dat Veerman met een plan zou komen dat een andere richting op zou gaan. Bij de provincie zijn we erg blij dat de commissie de meeste punten uit het Gelderse twaalfpuntenplan tegen hoogwater heeft overgenomen, vooral als het gaat om de integrale afstemming tussen waterbeleid, natuur en landenschap.'

Niet toe aan open Oosterschelde

Na zijn waarderende woorden over het advies plaatst Hamelink meteen een kanttekening: 'De commissie opent

de mogelijkheid dat de Oosterscheldekering op de lange termijn zal verdwijnen. Daar zijn we in Zeeland absoluut niet aan toe. Voor de estuariene dynamiek is het positief, maar er ligt niet voor niets een kering. Die is ontstaan om redenen van veiligheid. Als er op termijn aan moet worden gesleuteld, dan toch in technisch-constructieve zin. Ook andere afsluitconstructies zijn dan wellicht mogelijk. Dat is een punt waaraan we aandacht zullen moeten geven.' Blij is Hamelink wel met de ideeën die leven om de zandhonger in de Oosterschelde te bestrijden. 'Dat is een belangrijk punt. We worden geconfronteerd met ernstige gevolgen voor de natuurlijke situatie in de Oosterschelde. Bij enkele platen worden proeven uitgevoerd met supplementies, maar dat blijven lapmiddelen. Het moet veel grootscheepser. Ik sta erg positief tegenover het idee van de zogenoemde zandmotor voor de kust van Noord-Beveland waardoor zand vanuit zee door de kering naar binnen kan stromen.' Ook staat Hamelink positief tegenover de plannen voor de Noordzeekust. 'Het is een goede zaak dat bij de Deltacommissie veiligheid leidend is', zegt hij. 'Het zeewaarts versterken van de kust via supplementies onderschrijven we van harte, zeker als er ook ontwikkelingsmogelijkheden zijn voor andere functies, zoals toerisme en natuur. Aandachtspunt is wel dat geen schade en overlast worden veroorzaakt. Dat kan worden voorkomen door innovatief aan het werk te gaan, bijvoorbeeld door onderwatersuppleties. Een punt van zorg is of er voldoende zand én baggercapaciteit zal zijn om deze operaties uit te voeren. We worden nu al geconfronteerd met oplopende prijzen.'

DE IJSSEL, QUA WATERAFVOER EEN 'DORPSTRAAT'

Naar een oplossing voor de zuidwestelijke delta

In de zuidwestelijke delta speelt niet alleen de bedreiging van de kust door zeespiegelstijging. Hamelink schetst dat ook verzilting, de hogere rivierafvoeren en perioden met te weinig zoetwater voor hoofdbreken zorgen. 'We zijn volop in discussie over verzilting van Volkerak-Zoommeer om zo de problemen met de blauwalg op te lossen, maar we beseffen ook dat deze gebieden nu functioneren als bron van zoetwatervoorziening. Daarom is het goed dat de commissie-Veerman niet alleen naar de kust, maar ook breder, naar de rivierafvoeren heeft gekeken.' Afhankelijk van de afvoerroute komt een oplossing voor het zoet-zoutvraagstuk in zicht.

Met de keuze van Veerman voor afvoer via de zuidwestelijke delta zijn ze ook in Gelderland blij. Gedeputeerde Keereweer: 'Wij hebben al eerder uitdrukkelijk gepleit voor de Waal als snelweg voor de afvoer van extreme hoeveelheden water van Keulen naar zee. Het advies onderschrijft deze lijn, en ook dat de rivier daar beter op moet worden ingericht. Ideeën over afvoer via de IJssel, die wat dit betreft eigenlijk een dorpsstraat is, zijn daarmee van de baan!' Hamelink: 'We staan aan de vooravond van keuzes maken voor de zuidwestelijke delta. Bijvoorbeeld over de aanleg van doorlaatmiddelen waardoor de dynamiek van het voormalige estuarium deels kan worden hersteld. We krijgen nu van Veerman een steun in de rug om met elkaar de voor natuur en recreatie negatieve ontwikkeling om te draaien in nieuwe kansen voor zowel water als economie. Zo slaan we twee vliegen in één klap.'

Ook internationaal inzet nodig

Keereweer vindt het belangrijk ook te kijken naar de relatie met het buitenland. 'Met Nordrhein-Westfalen stemmen we de maatregelen voor Ruimte voor de Rivier al langer af. En voor het geval het mis mocht gaan, hebben we de nodige contacten over evacueren en rampenbeheersing', zegt Keereweer. 'Gelderland stond ook aan de wieg van de Europese richtlijn voor overstromingsrisico's.' Dat is een richtlijn waarin het niet-afwentelprincipe erg belangrijk is.' Wat de afvoer van de Maas betreft, wijst Keereweer op de consequenties van extreme afvoeren voor de Limburgse Maasdijken, Noord-Brabant en het Land van Maas en Waal. 'Wat dat betreft, is er in Wallonië en Noord-Frankrijk nog veel mogelijk. De trits van vasthouden, bergen en afvoeren moet ook daar worden doorgezet.'

Niet hoger, maar robuuster

Hamelink vindt het goed dat de veiligheidsnormen tegen het licht worden gehouden. 'Of deze tien keer zo hoog moeten worden, vind ik moeilijk te beoordelen', zegt hij. 'Dat moet goed worden onderzocht. Ik kan me voorstellen dat er landelijk wel enige verschillen zullen blijven qua normering, maar op provinciaal niveau ben ik in ieder geval voorstander van een gelijke norm.' Keereweer geeft aan dat Gelderland ook al bezig is met normering. 'Steeds meer gebieden hebben een grotere waarde voor de regionale economie en juist die gebieden moeten extra worden beschermd. Dat geldt vooral voor de stedelijke knooppunten, zoals Arnhem en Nijmegen. De dijken in het rivierengebied kennen nu een overstromingsnorm van 1:1.250 jaar. Dat is volstrekt achterhaald. Als je kijkt naar de economische waarden is een norm van 1:10.000 gerechtvaardigd. We moeten de veiligheid op een slimme, innovatieve manier vergroten. We hoeven de dijken echt niet altijd hoger te maken, maar wel zo robuust dat ze de druk van hoogwater kunnen doorstaan en bij overstroming niet doorbreken.' Hamelink merkt op dat het om maatwerk gaat: 'Neem het concept van de Deltadijk. Dat concept moet je breed opvatten, zowel in letterlijke als in figuurlijke zin. In goed overleg met waterschappen en gemeenten kun je komen tot een variatie in de vorm.'

Financiering hoort bij het rijk

Beide gedeputeerden zijn het erover eens dat de financiering van de waterkeringszorg bij het rijk hoort te blijven. Hamelink: 'Zeeland is dunbevolkt en telt vele kilometers waterkering. Ik ben dan ook content met het advies dat de uitgaven voor de waterkeringen solidair door de Nederlandse bevolking moeten worden gedragen.' Keereweer: 'De regie over waterveiligheid moet bij het rijk blijven. De uitvoering is een zaak van gebiedsbeleid en moet in de regio worden gedaan. De ontwikkelingen in een regio kunnen dan integraal worden meegenomen. Zo liggen er grote kansen voor oplossingen op maat.' Het spreekt Hamelink aan dat het kabinet inzet op een heldere regie: 'Ook in de regio geven wij daar nu invulling aan. De Deltaraad waarin drie provincies en de verschillende rijksdiensten praten over de problemen in de zuidwestelijke delta, wordt omgevormd tot een regionale stuurgroep die echt regie gaat voeren in de regio. Zo geven we antwoord op wat er speelt.'

KP

MEER INFORMATIE:

Provincie Gelderland,

Harry Keereweer, tel. (026) 359 90 35,

h.keereweer@gs.gelderland.nl

Provincie Zeeland,

Frans Hamelink, tel. (0118) 63 10 57,

fk.hamelink@zeeland.nl

'Het advies van de commissie-Veerman moet in een brede maatschappelijke dialoog uitwerking krijgen'

'Twee dingen zullen de maatschappelijke doorwerking van het rapport van de Deltacommissie bepalen', zegt Chris Kalden, directeur van Staatsbosbeheer. 'Het eerste is of de discussie hierover rijksbreed op een goede manier wordt georganiseerd, waarbij provincies, gemeenten, waterschappen én maatschappelijke organisaties volwaardig zijn betrokken. Het tweede of de verantwoordelijke bestuurders dit tot een herkenbaar onderwerp weten te maken voor alle delen van Nederland, dat van praktische betekenis is voor zeer veel Nederlanders.'

MIRJAM WESTGEEST
DIRECTEUR INSPIRAKUNTPUNT

Aanvullend en professioneel

De conclusie van de Deltacommissie is duidelijk: er zijn ingrijpende maatregelen nodig om de waterveiligheid op peil te houden. Het kabinet vindt dat het samenspel met de samenleving bij de uitwerking van een Deltaprogramma niet mag ontbreken. Er is dus impact, beleidsruimte en bestuurlijk commitment om het publiek erbij te betrekken; aan de voorwaarden voor zinvolle publieksparticipatie is voldaan. En dat is mooi, want publieksparticipatie loont, zo blijkt uit evaluaties van het Inspiraakpunt. Het garandeert niet dat iedereen met de plannen instemt, maar wel meer bruikbare inbreng, meer duidelijkheid en meer begrip. De vraag is welke informatie nodig is om bestuurders een goede afweging te laten

maken. De commissie heeft zich uitvoerig laten informeren door bestuurders, maatschappelijke organisaties en experts. Dat moet je niet over doen. Ik denk meer aan gerichte consultaties over nut, noodzaak en uitwerking van de maatregelen. Publieksparticipatie is alleen succesvol als het professioneel wordt uitgevoerd. Onze ervaringen zijn uitgewerkt in vijf uitgangspunten: ten dienste van de besluitvorming; goed samenspel van bestuurders en beleidsmakers; maatwerk in participatievormen; juiste houding, competenties en kennis; heldere en betrouwbare communicatie. Klinkt logisch, maar is niet makkelijk. Als Inspiraakpunt denken we graag mee, zodat publieksparticipatie bijdraagt aan het zorgvuldig nemen van belangrijke beslissingen.

ARIKE TOMSON
SECRETARIS-DIRECTEUR
WATERSCHAP NOORDERZIJVEST

Versneld mee-ontwikkelen met klimaatverandering

Als de effecten van de klimaatverandering optreden zoals verwacht, kán het niet anders dan dat iedere Nederlander daarmee te maken krijgt. Maar dat betekent niet dat ze nu al in actie willen komen of een dialoog willen aangaan. Tijd zat, toch? En geef ze eens ongelijk, want voorlopig zijn er nog voldoende geluiden die deze effecten in twijfel trekken. Hoe komen we toch in beweging?

Mee-ontwikkelen met het klimaat, zegt Veerman. Mooie term, maar dat doen we al sinds mensenheugenis. De veranderingen van nu vragen om versnelling in het mee-ontwikkelen. En dat gaat moeizaam. (Bijna)rampen helpen enorm; eigenlijk helpt niets beter voor de bewustwording. Kunnen we die leren te regisseren? Bestuurders die doordrongen zijn van de noodzaak van deze versnelling zijn essentieel; ik hoop dat ze zich massaal verkiesbaar hebben gesteld voor

de komende waterschapverkiezingen. En ik hoop dat deze mensen verkozen worden (ga stemmen!). De mogelijke consequenties van de klimaatverandering en de ermee verbonden dilemma's nu durven benoemen is heel belangrijk, daar begint de dialoog. De staat, de provincies en de waterschappen zijn bezig met het maken van (water)plannen. Komt in deze plannen de noodzakelijke versnelling voldoende tot uiting? Nee?!

ANNEMARIE MOONS
GEDEPUTEERDE ECONOMIE,
DUURZAAMHEID EN WATERVEILIGHEID
PROVINCIE NOORD-BRABANT

Het ijzer smeden als het heet is

Het Delta-rapport is goed en vooral noodzakelijk. Het blijft echter een advies op hoofdlijnen. De vervolgstap, de feitelijke uitwerking, bepaalt de effectiviteit en het succes. Enerzijds de praktische uitwerking – in de ruimtelijke plannen bijvoorbeeld. Anderzijds de maatschappelijke inpassing – door draagvlak en medewerking van de regio. Dit is echt essentieel voor snelheid en kwaliteit van de uitvoering! Een proces als bij het rivierverschuivingsproject 'Overdiepe Polder' heeft bewezen dat in gezamenlijkheid en met brede insteek veel te bereiken valt. Rijksbeleid wordt door overheden, bedrijfsleven en bewonersvereni-

gingen in de regio zélf vertaald. Ik vind dat we het ijzer moeten smeden als het heet is. Het onderwerp staat op de agenda, de noodzaak tot actie wordt (h)erkend. Door het nu breed bespreekbaar te houden, maak je het niet alleen tastbaar en begrijpelijk voor de regionale bestuurders en beleidsmakers, maar ook voor de burgers. En dat komt de snelheid en de kwaliteit van de uitvoering ten goede. Ik hoop dan ook dat het ministerie van VenW op korte termijn zowel inhoudelijk als procesmatig zijn voorkeuren kenbaar maakt. Als regio zijn wij vervolgens bereid en in staat om daar – in een maatschappelijke dialoog – uitwerking aan te geven!

BART SCHULTZ
HOOGLEAAR LAND AND WATER
DEVELOPMENT UNESCO-IHE,
TOP-ADVISEUR RIJKSWATERSTAAT

Daarvoor dient toch de inspraak

Ik heb overwegend met genoegen kennis genomen van het advies van de commissie-Veerman. Het advies maakt keuzes, is duidelijk en komt met concrete voorstellen op de relevante hoofdlijnen. Vanzelfsprekend dienen deze voorstellen te worden uitgewerkt in beleidsaanpassingen en projecten, maar het kader daarvoor is geschapen. Ik dacht dan ook: laat het kabinet zich hier achter stellen, het als voornemen

presenteren en er met de gebruikelijke procedures op laten inspreken. Daarna kan het worden vastgesteld en samen met de betrokken partijen worden gerealiseerd. Natuurlijk is dat te simpel gedacht. Dit kan vandaag de dag niet meer. We moeten eerst nog naar een brede maatschappelijke dialoog. Ik vraag mij dan echter toch af waarom de commissie is ingesteld? Mag van haar niet worden verwacht dat ze zich maatschappelijk goed heeft georiën-

teerd en dat haar advies daarom kan worden gezien als een resultante van de maatschappelijke inzichten? Natuurlijk is het zinvol om de maatschappij te laten checken of de commissie haar werk goed heeft gedaan, maar daarvoor dient immers de inspraak. Mochten hierbij wezenlijke verbeteringen worden voorgesteld dan moeten we die vooral overnemen, dat lijkt me zinvoller dan weer een brede dialoog starten.

STELLING

Zandhonger even gestild

De Galgeplaat in de Oosterschelde is weer even langer bestand tegen de zandhonger van de Oosterschelde. Rijkswaterstaat Zeeland heeft in augustus en september 150.000 kubieke meter zand op de plaat gespoten en gaat nu kijken hoe lang het duurt voordat deze hoeveelheid is verspreid over de plaat en 'opgegeten' door de geul. Het monitoringprogramma voorziet verder in het volgen van het bodemleven en van de golfdempende werking van de opgehoogde plaat.

Sinds de bouw van de Oosterscheldkering komt er per getij minder water van de Noordzee de zeearm binnen. Als gevolg daarvan kalven de zandbanken af en dreigt de Oosterschelde te veranderen in een bak water met veel minder reliëf. 'Dat is niet alleen vervelend voor het ecosysteem – als er minder intergetijdengebied tijdens eb droogvalt, hebben steltlopers minder voedsel tot hun beschikking – het is ook bedreigend voor de veiligheid', zegt Eric van Zanten, projectleider verkenning zandhonger bij Rijkswaterstaat Zeeland. 'Immers, als over een jaar of dertig de slikken voor de dijken zijn verdwenen, kunnen ze niet meer als golfbreker fungeren en krijgen de dijken te maken met een grotere golfaanval.'

Bodemhoogte

Om die reden is besloten om het zand dat vrijkomt bij onderhoudswerk aan de vaargeul te storten op de plaat naast die geul. 'Eind augustus en begin september is zo'n 20 hectare van de Galgeplaat een kleine meter opgehoogd en nu gaan we monitoren hoe lang het duurt voordat die hoeveelheid is

uitgevlakt en opgenomen in de plaat', vervolgt Van Zanten. 'Dit gaan we drie jaar volgen door frequent bodemhoogteopnamen te maken.'

Golfdempende werking

Het monitoringprogramma omvat nog twee onderdelen. Van Zanten: 'We gaan ook nog volgen in welke mate en in welk tempo het bodemleven op de suppletie terugkeert en we gaan meten wat de golfdempende werking is van de suppletie.' Daartoe zijn in de maand voorafgaand aan de zandsuppletie metingen verricht, zowel vóór als achter de plaat. En die uitkomsten zullen worden vergeleken met de golfhoogtemetingen die binnenkort worden verricht.

MEER INFORMATIE:

Rijkswaterstaat Zeeland, Eric van Zanten,
eric.van.zanten@rws.nl

FOTO: RWS ZEELAND
SUPPLETIE IN DE OOSTERSCHELDE

'Verzekeren tegen overstroming is betaalbaar'

De premie van een verzekering tegen overstroming is betaalbaar. En mensen zijn ook bereid zo'n verzekering af te sluiten, zo blijkt uit een onderzoek van de Vrije Universiteit. Het Verbond van Verzekeraars laat weten bereid te zijn het onderwerp in de polissen op te nemen, zij het als onderdeel van een totaalplan waarin ook de overheid een rol speelt.

'Nederland is het enige land in Europa is waar men zich niet kan verzekeren tegen overstromingen', vertelt Jeroen Aerts, hoogleraar klimaatrisico's en verzekeringen bij de VU. 'Dat heeft met de watersnood te maken. Met het Deltaplan gaf de overheid aan dat zoiets zich niet meer zou voordoen, waarmee zij indirect te kennen gaf dat verzekeren niet meer nodig was.'

De laatste jaren draagt de overheid de boodschap uit dat absolute veilig-

heid niet bestaat en dat burgers ook zelf verantwoordelijkheid moeten nemen. 'Daarnaast zien we de laatste tijd een ontwikkeling dat er meer buitendijks gebouwd wordt', noemt Aerts een tweede reden om een onderzoek naar de mogelijkheid van een verzekering tegen overstromen te starten. 'In die nieuwe wijken heeft de overheid geen plicht de veiligheid te waarborgen, maar dan moeten de bewoners wel de kans krijgen zich te verzekeren.'

Het onderzoek bestond uit twee delen: een rekensom naar de hoogte van de premie en een onderzoek naar de wenselijkheid van zo'n verzekering. Aerts: 'De premie zou uitkomen op grofweg 250 euro per jaar. En in een enquête onder 1100 mensen in het rivierengebied gaf 53 procent van de ondervraagden aan zo'n verzekering wel te willen afsluiten. En dat

zijn nota bene mensen die binnendijks wonen.'

Hoewel die 'ingelanden' al belasting betalen aan het waterschap voor hun veiligheid, zijn zij toch bereid zich extra te verzekeren. 'In dat opzicht is het aardig te kijken naar de overstrooming van de Elbe in Duitsland, in 2002. Daar bleek dat mensen die wel zo'n verzekering hadden, veertig procent minder schade opliepen dan mensen zonder verzekering.' Volgens Aerts kwam dat door de eisen die de verzekeringsmaatschappij had gesteld: de cv-ketel op zolder, beneden een tegelvloer en een vloedshot om de deuren te kunnen barricaderen.

MEER INFORMATIE:

VU, Jeroen Aerts, tel. (020) 59 89 528,
jeroen.aerts@ivm.vu.nl
Verbond van verzekeraars,
j.wits@verzekeraars.nl

Jonge Deltacommissie bundelt ideeën in een waaier

Maak lagunes vóór de Noord- en Zuid-Hollandse kust achter een grote dam die op dertig kilometer uit de kust ligt. Stel lespakketten samen voor scholen over de kansen en bedreigingen van water. Of maak van het Haringvliet een stuwmeer. Dit zijn slechts drie van ruim zestig ideeën die de Jonge Deltacommissie heeft aangedragen als bijdrage aan de zoektocht naar oplossingen die Nederland moeten voorbereiden op klimaatverandering en zeespiegelstijging. In de vorm van een waaier bestaande uit ansichtkaarten heeft de Jonge Deltacommissie de ideeën opgestuurd aan ministeries, waterschappen, provincies en Rijkswaterstaat.

In de bijlage van het rapport dat de commissie-Veerman begin september presenteerde, staan 63 ideeën die niet uit de koker van Veerman zelf komen. Zij zijn het resultaat van een oproep die

de Jonge Deltacommissie dit voorjaar aan jonge waterprofessionals deed om ideeën aan te dragen waarop de commissie-Veerman misschien zelf niet zou komen. 'Binnen een maand hadden we al zo'n zestig ideeën binnen die uiteenlopen van het ontwikkelen van lespakketten tot inrichtingsvoorstellen voor laag-Nederland', vertelt Bas Kolen, die lid is van het kernteam van de Jonge Deltacommissie.

De Jonge Deltacommissie is voortgekomen uit een brainstormsessie van jonge waterbouwers die de 'oude' Deltacommissie begin dit jaar had georganiseerd. 'Sommige van de deelnemers besloten daarop een gelegenheidsformatie te vormen. Een van onze eerste daden was die oproep aan studenten en jonge professionals om met ideeën te komen.' Volgens Kolen is één van die ideeën zelfs overgenomen door Veerman. 'Dat was het idee om

een Deltaregisseur aan te stellen. Als de "oude" commissie dat zelf al had bedacht, dan ging ons idee toch minstens van dezelfde gedachte uit.' Nu de verzamelde ideeën wereldkundig zijn gemaakt, staat de Jonge Deltacommissie voor de vraag wat haar nu verder te doen staat. 'Het liefst zouden we sommige ideeën onder supervisie van de Deltaregisseur uitwerken', vervolgt Kolen. 'En misschien sluiten we ons aan bij het Netwerk Deltatechnologie, het samenwerkingsverband waarin private en publieke partijen proberen Nederland sterker als waterland op de kaart te zetten. In ieder geval heffen we onszelf nog niet op.'

MEER INFORMATIE:

Jonge Deltacommissie,
Bas Kolen, bas.kolen@hkv.nl
www.jongedeltacommissie.nl

Hoogheemraadschap Rijnland dicht zoute wellen

Op hoeveel plaatsen in Rijnland er zout water opwelt, is onbekend. Maar op een paar plekken gaat het hoogheemraadschap proberen het opborrelen van zout water te stoppen. Twee manieren worden het komend jaar uitgeprobeerd. Ook moet het experiment aantonen of de kwel even verderop niet een nieuwe uitweg zoekt.

Bijna overal in laag-Nederland zit zout water in de ondergrond. Vooral in diepe polders zit die laag vrij dicht onder het maaiveld. En op tal van plaatsen weet het zoute water zich omhoog te werken. 'Op hoeveel plaatsen dat in ons beheergebied is, weten we niet', zegt Jos van Rooden, projectleider pilot weldichting bij hoogheemraadschap Rijnland. 'Dat gaan we ook inventariseren. Maar de grote weten we te zitten en enkele daarvan willen we proberen te dichten, bijvoorbeeld die in Polder de Noordplas bij Zoetermeer.'

Methodes

Twee methodes worden uitgeprobeerd. De eerste bestaat uit het toedienen van een suikeroplossing aan de bacteriën die zich bij het kwelgat ophouden in de ondergrond, de zogenaamde biosealing. 'Het effect daarvan is dat de bacteriën een stof uitscheiden die het mineralencomplex aantast en laat uitvlokken. Dit vlokingsproduct

vormt een prop die het kwelgat afdicht.' De tweede bestaat uit een injectie met bentoniet, een ondoorlatende kleisoort die wordt aangelengd met kalk en cement. Eenmaal uitgehard moet dat mengsel de wel dichten. 'Het nadeel daarvan is dat we een gebiedsvreemde stof introduceren. Bovendien is de verwachting dat biosealing bij grootschalige toepassing op den duur goedkoper is.'

Verplaatsen

De grote vraag is of – als het lukt het gat te dichten – de gebloekte kwelstroom een eindje verderop een nieuwe uitweg vindt. Van Rooden: 'Dat zou goed kunnen. Toch hebben we het idee dat er plaatsen zijn waar je er met het dichten van dat ene gat bent. Bijvoorbeeld omdat er geen zand in buurt zit. Maar het blijft afwachten. Het zou namelijk ook kunnen dat we met het uitschakelen van een puntbron, een toename te zien krijgen van diffuse kwel. Toch vinden we dat we dit moeten proberen. Het probleem zal namelijk alleen maar erger worden naarmate de zeespiegel stijgt.'

MEER INFORMATIE:

Hoogheemraadschap van Rijnland,
Jos van Rooden,
jos.rooden@rijnland.net

Eerste Ruimte voor de Rivierplan goedgekeurd

Staatssecretaris Huizinga van Verkeer en Waterstaat gaat akkoord met het uitvoeringsplan om de dijk langs de IJssel bij Westenhofte te verleggen. Dat betekent dat nu duidelijk is wat er de komende jaren precies gaat gebeuren in de omgeving van Zwolle. Het is het eerste project sinds het vaststellen van Ruimte voor de Rivier-maatregelen, in 2006, dat deze mijlpaal bereikt. De staatssecretaris complimenteerde de provincie Overijssel met de voortvarendheid waarmee het integrale ontwerp voor de dijkverlegging is ontwikkeld.

Huizinga is van mening dat – dankzij de maatregelen nabij Westenhofte – het peil in de IJssel bij grote afvoeren ruim voldoende zal dalen om de waterveiligheid te kunnen garanderen. Ook maakt het plan de omgeving aantrekkelijker om te wonen en te recreëren.

Om de IJssel bij Zwolle meer ruimte te geven wordt de dijk in de buurtschap Spoolde bij Westenhofte zo'n driehonderd meter landinwaarts verlegd. In de verbrede uiterwaard worden extra geulen gegraven, die aansluiten op de geul in de Vreugderijkerwaard. Door deze ingrepen kan de IJssel meer water afvoeren.

Inmiddels zijn de voorbereidingen voor de inspraakprocedures rond het bestemmingsplan en de benodigde vergunningen in volle gang. Naar verwachting kan het werk in 2010 beginnen. In 2015 moet het klaar zijn.

MEER INFORMATIE:

provincie Overijssel, Rob Heetland,
tel. (038) 499 92 73

Verzilting en de baten van zoet water

Als de drogere klimaatscenario's van het KNMI werkelijkheid worden, krijgt Nederland vaker te kampen met watertekorten. Er is dan vooral zomer's te weinig zoet water om de verzilting te bestrijden op de manier waarop we dat nu doen. De vraag is dan ook of de zouttong in de Nieuwe Waterweg wel moet worden tegengehouden, of op zijn minst anders is tegen te houden dan door veel Rijnwater die kant op te sturen. Een andere vraag is of iedereen en alles in Zuidwest-Nederland van zoet water voorzien kan of moet blijven. Ook heeft Rijkswaterstaat Waterdienst in opdracht van DG Water onderzocht of de gebruikers van zoet water wel weten wat er speelt als het om verzilting gaat.

Als de gematigde (G) en warmere (W) klimaatscenario's van het KNMI bewaarheid worden, neemt de kans op droge zomers aanzienlijk toe, met als gevolg dat Rijn en Maas minder water aanvoeren. 'Voeg daarbij de voorspelde stijging van de zeespiegel en het probleem is duidelijk', stelt Neeltje Kielen, senior adviseur waterkwantiteit van Rijkswaterstaat Waterdienst. 'We kunnen dan vaker een situatie als die van de droge, warme zomer van 2003 krijgen.'

Het oprukken van de zouttong

In die zomer deed de verzilting zich op twee manieren gevoelen: de zouttong die altijd al bij Hoek van Holland onder het lichtere zoete water van de Nieuwe Waterweg zijn punt richting Rotterdam steekt, drong – bij gebrek aan tegendruk in de vorm van zoet rivierwater – dieper het land in. De Rijn voerde zo weinig water af, dat de zouttong tot in de Hollandse IJssel reikte, waardoor het innamepunt bij Gouda, de hoofdlinlaat van zoet water voor het hoogheemraadschap van Rijnland, voor langere tijd dicht moest. Kielen: 'Om het gebied toch van zoetwater te voorzien, is toen IJsselmeerwater aangevoerd, waarvoor een drastische ingreep in het waterhuishoudingssysteem nodig

was.' De commissie-Veerman heeft inmiddels aangegeven dat de infrastructuur moet worden aangepast zodat in de toekomst de aanvoer vanuit het IJsselmeer in dergelijke situaties beter verloopt.

Veel zoet water nodig voor doorspoeling

Om verzilting van de Hollandsche IJssel te voorkomen, wordt normaal zo lang mogelijk zoetwater naar de Nieuwe Waterweg gedirigeerd – waarbij het beheer van de Haringvlietsluizen een belangrijke rol speelt. Het gevolg is dat in een normaal jaar zo'n 80 procent van het beschikbare water Nederland ongebruikt via de Nieuwe Waterweg verlaat. Zelfs in een droog jaar is dit nog 60 procent. Kielen: 'Hoewel dit water niet alleen voor de verziltingbestrijding de Nieuwe Waterweg uitspoelt, maar ook ten goede komt aan scheepvaart, is toch de vraag of we hier in het licht van de klimaatverandering mee kunnen doorgaan of dat het anders moet.'

En dan heeft ze alleen nog maar de externe verzilting genoemd: het oprukken van het zoute zeewater via het oppervlaktewater. 'Maar er bestaat nog ook zoiets als interne verzilting', legt ze uit. 'Dat is het verschijnsel dat zout uit de

ILLUSTRATIE: : DE STADSREGIO ROTTERDAM / BUREAU NIEUWE GRACHT
DE ZOUTTONG IN DE NIEUWE WATERWEG EN HET HARINGVLIET WANNEER DE HARINGVLIETSLUIZEN OP EEN KIER STAAN. ONDER INVLOED VAN GETIJDENWERKING DRINGT DE ZOUTTONG DE NIEUWE WATERWEG EN HET HARINGVLIET BINNEN (GROENE STIPPELLIJN). NAARMATE DE WATERSTAND IN DE RIVIER LAGER IS, KOMT DEZE ZOUTTONG VERDER STROOMOPWAARTS (ORANJE STIPPELLIJN)

ondergrond als gevolg van kwel in poldersloten belandt. Om het zouter worden van het polderwater te voorkomen, gebruiken de waterschappen veel zoet water om de sloten door te spoelen.'

Meebewegen

DG Water gaf de Waterdienst in 2007 opdracht om de studie *Baten van zoet water* uit te voeren. De vraag was vooral of het mogelijk is het huidige systeem met technische maatregelen in stand te houden of dat het verstandiger is "mee te bewegen" met de verzilting, omdat bestrijding neer zou komen op vechten tegen de bierkaai. Een aanvullende vraag was of de gebruikers van zoet water in Zuidwest-Nederland van het probleem op de hoogte zijn en zo ja, of zij al voorbereidingen treffen.

Kielen: 'Het antwoord op de eerste vraag is dat wij op basis van het onderzoek zijn gekomen tot de aanbeveling "meebewegen met verzilting, tenzij". Met meebewegen bedoelen we het duurzaam aanpassen van het watergebruik en daarmee de inrichting van het gebied aan de ontwikkelingen van het systeem. Het "tenzij" komt pas in beeld als is aangetoond dat het haalbaar en maatschappelijk verantwoord is om het systeem toch met technische ingrepen aan te passen.'

Meebewegen komt er op neer dat gebruikers zich aan de veranderende omstandigheden moeten aanpassen. De grootste groep gebruikers zijn boeren en tuinders, maar ook drinkwaterbedrijven, de industrie en de energie-opwekkers horen er toe. Kielen: 'Het onderzoek toont aan dat een groot deel van de sectoren in staat is om te anticiperen op verzilting. Maar dat geldt niet voor de traditionele akkerbouw en de vollegrondstuinbouw. Individuele boeren hebben nu eenmaal weinig mogelijkheden om in te spelen op veranderingen in de beschikbaarheid van zoet water.' Kielen heeft wel de indruk dat er met innovatie en onderzoek veel te winnen is. 'Zo zou onderzoek naar de zouttolerantie van de gewassen die nu worden verbouwd, aanleiding kunnen geven de zoutnormering beter te differentiëren en daarmee de doorspoelbehoefte te beperken.' Sommige agrarische ondernemers hebben al maatregelen genomen, al zijn die eerder ingegeven door de Wet verontreiniging oppervlaktewateren dan door de verziltingsproblematiek. 'Glastuinbouwers in het Westland hebben eigen voorraadbekkens aangelegd en hanteren nu een gesloten systeem voor hun waterbehoefte. Dat geldt ook voor sommige boomkwekers uit Boskoop. Die zijn overgeschakeld op teelten in kuipen of containers en hebben zich daardoor min of meer losgekoppeld van slootwater. Hierdoor zijn deze bedrijven minder afhankelijk van de processen die zich in de bodem en in het grond- en oppervlaktewater afspelen.'

De industrie en de energiesector gaven te kennen dat verzilting voor hen geen probleem was en dat zij daarom geen initiatieven hadden genomen om er iets aan te doen.

Grenzen

De belangrijkste overweging om te kiezen voor meebewegen is dat de grenzen van technische oplossingen in zicht

komen, althans dat de kosten hoog zijn en het onduidelijk is of die oplossingen wel voldoende effect hebben. Tot de technische oplossingen horen het aanbrengen van een bellenscherm, het verondiepen van de Nieuwe Waterweg of zelfs het afsluiten van de toegangsweg naar Rotterdam en Europoort. 'Het laatste zou de Nederlandse economie zo wie so grote schade berokkenen', licht Kielen de onwaarschijnlijkheid van deze oplossing toe. 'Verondiepen heeft als nadeel dat cruiseschepen niet langer tot in het hart van Rotterdam kunnen varen. Ook de bereikbaarheid van de Rotterdamse havens voor zeeschepen is en blijft belangrijk, zelfs als de Tweede Maasvlakte is aangelegd. Een bellenscherm – een gordijn van luchtballen dat de menging van zoet en zout water voorkomt – lijkt vooralsnog erg duur.' Toch houdt ze een slag om de arm. 'Dat heeft te maken met de allerlaatste klimaatstudies. Deze laten zien dat de verziltingssituatie in het Rijn-Maasmondgebied ten opzichte van de oude klimaatscenario's, zeker in de drogere scenario's veel ernstiger is dan tot nu toe werd aangenomen. In dit licht bezien zijn technische oplossingen of ingrepen in de waterverdeling misschien toch rendabel. Het zou met andere woorden goed zijn alle technische oplossingen eens grondig door te rekenen en af te zetten tegen de maatschappelijke baten.'

Bewustzijn

Met het bewustzijn van het verziltingsprobleem zit het wel goed, toont het onderzoek aan, al valt daar wel een kanttekening bij te plaatsen. Neeltje Kielen: 'Natuurlijk weet niet iedereen even goed hoe het er voor staat. En ook is het zo dat externe verzilting bekender is dan interne. Veel mensen zijn verbaasd te horen dat de interne verzilting eigenlijk niet te stoppen is, dat dit een onafhankelijk proces is dat zich niet laat tegenhouden door welk beleid dan ook.' De enige mogelijkheid zou zijn de gemalen stil te zetten, maar dat wil niemand. Ook is er enig onbegrip voor de plannen om het Haringvliet en het Volkerak/Zoommeer weer zout te maken. 'Aan de ene kant beschouwt de overheid verzilting als een probleem. Tegelijkertijd is het rijksbeleid om de Haringvlietsluizen op een kier te zetten en daarmee het zeewater weer toegang te geven tot het Haringvliet. Dat vindt men tegenstrijdig.'

Een volgende aanbeveling uit het rapport *Baten van zoet water* luidt dan ook: "Besteed veel aandacht aan communicatie en zorg voor een volstrekt consistente boodschap: maak onderscheid tussen bedoelde en onbedoelde verzilting. Bedoelde verzilting is een beleidskeuze om andere problemen op te lossen. Onbedoelde verzilting is een gezamenlijk probleem. En maak duidelijk wat de verwachtingen op de lange termijn zijn met betrekking tot de beschikbaarheid van zoetwater".

WvW

MEER INFORMATIE:

Rijkswaterstaat Waterdienst,

Neeltje Kielen,

neeltje.kielen@rws.nl

Polderen aan de Engelse zuidkust

Waar de Nederlandse overheid de *plicht* heeft om bescherming te bieden tegen overstromingen en om de kust te behoeden voor erosie, heeft de Engelse overheid het *recht* om maatregelen te nemen. Daarbij scheelt het dat Engeland relatief weinig dichtbevolkte laaggelegen kustgebieden heeft. De Engelse aanpak maakt het, nadrukkelijker dan de Nederlandse, mogelijk dat de bevolking zelf oplossingen aandraagt en uitvoert. Maar zorgt deze werkwijze ook voor voldoende duurzaamheid, integraliteit en samenhang? Deze en andere vragen kwamen aan de orde tijdens een Nederlandse-Engelse workshop over de ontwerpstrategie voor de kustverdediging van het schiereiland Manhood aan de zuidkust van Engeland.

Nederlandse en Britse deskundigen bekeken afgelopen zomer tijdens een driedaagse workshop de ontwerpstrategie voor de kustverdediging van The Manhood Peninsula. Het schiereiland, een uitloper van het natuurgebied South Downs tussen de steden Portsmouth en Brighton, kent een afwisseling van landbouw- en natte natuurgebieden. Het heeft enkele dorpen en wordt aan de oost- en westzijde begrensd door twee natuurlijke havens. Het laaggelegen, enigszins glooiende landschap, met als meest zuidelijke en hoogste punt een erosiegevoelige zandstenen klif van 8 meter hoog, wordt hoofdzakelijk tegen de zee beschermd door grindbanken met houten strandhoofden, hier en daar versterkt met betonnen strandmuren. De *Environment Agency* heeft samen met de districten Chichester en Arun de ontwerpstrategie voor deze kust opgesteld. Verdeeld over subgroepen bogen de deelnemers aan de workshop zich over de mogelijkheden voor golfbrekers, grootschalige zandsuppleties (vergelijkbaar met de Nederlandse zandmotor) en het handhaven van de kustverdedigingslijn met 'harde' maatregelen.

De workshop werd georganiseerd door de Manhood Peninsula Partnership. 'We wilden een onafhankelijk oordeel krijgen over de ontwerpstrategie en over enkele ideeën van de bevolking,' legt David Lowsley uit. Hij is lid van de MPP en was als *senior engineer* bij het District

Planvorming en financiering kustverdediging in Engeland

De *Environment Agency* is een uitvoeringsorganisatie van de nationale overheid die ervoor zorgt dat voor heel Engeland kustverdedigingsstrategieën worden opgesteld en uitgevoerd. Dat doet zij op basis van nationale richtlijnen, waarbij vooral de economische kosten-batenverhouding van belang is. De *Agency* werkt nauw samen met lokale overheden, in het bijzonder de *counties* en de districten. Ze is verantwoordelijk voor de verdeling van financiële middelen die de nationale overheid jaarlijks beschikbaar stelt. Die verdeling geschiedt op grond van per maatregel voorgeschreven kosten-batenanalyses en een prioriteringssysteem. De nationale overheid financiert zo alleen maatregelen met de beste *value for money*. Jaarlijks geeft ze rond 620 miljoen euro uit aan maatregelen voor bescherming tegen kusterosie en overstromingen. Ter vergelijking: het veel kleinere Nederland geeft hieraan jaarlijks 550 miljoen euro uit, maar de Engelse kust is dan ook minder intensief ontwikkeld dan de Nederlandse en in Engeland wonen 'slechts' 2,5 miljoen mensen beneden gemiddeld zeeniveau; in Nederland zijn dat er zo'n 9 miljoen (cijfers van SAFECOAST).

Chichester betrokken bij het opstellen van de strategie. Waarnemers zagen er tijdens de workshop op toe dat de deelnemers uitsluitend feitelijke informatie ontvingen. Niet zonder reden: de workshopresultaten worden serieus betrokken bij de besluitvorming over de strategie. Draagvlak voor de workshopresultaten is dan ook belangrijk. Temeer daar de strategie in de aanloop al stof had doen opwaaien.

Wat vooraf ging

Lowsley: 'In 2005 hebben we een technische analyse uitgevoerd van mogelijke maatregelen voor kustverdediging.' De gezamenlijke overheden legden het resultaat eind 2006 voor aan de bevolking. Lowsley: 'Gezien de voorgeschreven prioriteringssysteematiek was op voorhand duidelijk dat de nationale overheid – ondanks zeer gunstige kosten-batenverhoudingen – de voorgestelde maatregelen waarschijnlijk niet zou financieren. Omdat onze overheid nu eenmaal niet verplicht is om maatregelen te nemen, is er ook geen financiële tegemoetkoming bij schade ten gevolge van overstroming of kusterosie.' Het uitblijven van financiële steun heeft dus onvermijdelijk gevolgen voor bewoners en bedrijven. Dit was reden voor de lagere overheden om de bevolking er snel bij te betrekken, temeer daar private partijen ook zelf maatregelen mogen nemen.

S.O.S.

'Ons voorstel was om de kustlijn op sommige plaatsen landwaarts te verleggen', vervolgt Lowsley. 'Dit leidde tot soms zeer heftige discussies. In Selsey werd de actiegroep Save Our Selsey (SOS) opgericht.' Voor de klifkust van dit plaatsje wordt namelijk voorgesteld geen maatregelen te treffen. Daar komt bij dat kustbeheer niet het enige probleem is dat de inwoners van Selsey bezighoudt. Er is sprake van vergrijzing, de inkomsten uit toerisme nemen af en de infrastructuur is gebrekkig. De belangrijkste bron van inkomsten en werkgelegenheid voor Selsey is een caravanpark dat direct achter een minuscule grindbank ligt. Het voorstel is om juist hier de kustverdediging landwaarts te verleggen, in combinatie met natuurontwikkeling. 'Mensen hadden het gevoel dat er met hen geen rekening werd gehouden', aldus Lowsley. 'In hun ogen is deze maatregel een truc om de financiering van de kustverdediging rond te krijgen. Voor natuurontwikkeling zijn namelijk EU-subsidies beschikbaar.' De eigenaar van het caravanpark werkt daarom een alternatief plan uit om de kust ter plaatse voor eigen rekening te handhaven. Als dat geen negatieve gevolgen heeft voor andere locaties langs de kust, krijgt hij waarschijnlijk vergunning om zijn plan uit te voeren.

Samenwerking

Op andere plaatsen kwam de samenwerking tussen de overheden en belangenorganisaties en bewoners beter tot stand. Als voorbeeld noemt Lowsley de *East Head*-werkgroep, een initiatief van bewoners en belangenorganisaties van het westelijk deel van het schiereiland. 'Deze werkgroep schakelde onafhankelijke experts in, omdat bewoners bang waren dat het risico voor hun dorp zou

De Manhood Peninsula Partnership

De Manhood Peninsula Partnership (MPP) is een in Engeland vrij uniek, informeel samenwerkingsverband van lokale overheden en (semi)-overheidsorganisaties, natuur- en milieugroepen, terreinbeheerders en bewoners. Het partnerschap ontstond na een Engels-Nederlandse workshop in 2001 over de langetermijnontwikkeling van het schiereiland. Doel van de MPP is om te zorgen voor meer integraliteit en duurzaamheid in de planvorming, betere afstemming en samenwerking tussen overheids- en andere organisaties en het vergroten van de betrokkenheid van de inwoners.

toenemen door de voorgestelde maatregelen. Deze experts toonden niet alleen aan dat die angst ongegrond was, maar konden ook gedetailleerder analyses uitvoeren.' Zo is de natuurlijke haven aan deze kant van het schiereiland zowel natuurgebied als een bron van inkomsten, doordat er veel jachten voor anker gaan. Aan beide functies was weinig aandacht besteed in het consultatiedocument. 'Het werk van de experts heeft geleid tot aanpassing van de strategie, maar zicht op financiering ontbreekt helaas nog', aldus Lowsley. Maar hij sluit – met een schuin oog op de zeer vermogende bevolking ter plekke – financiering van de maatregelen uit privé-geld niet uit.

Het geheel, meer dan de som der delen?

Het proces biedt ruimte voor de inbreng van lokale partijen, maar lijkt tegelijk gericht te zijn op kleine stukken kust. Gaat dat niet ten koste van de samenhang? Lowsley: 'Tijdens de workshop viel me op, dat alle groepen zich afvroegen wat de mogelijke en gewenste ontwikkelingen van het gebied als geheel zijn. Met dat als uitgangspunt werkten ze vervolgens toe naar een samenhangende strategie voor de kustverdediging. Dat is precies omgekeerd aan onze aanpak bij het opstellen van de strategie: wij hebben per kustvak op een rij gezet welke maatregelen technisch mogelijk zijn, om vervolgens op basis van een economische afweging te bepalen welke maatregel de voorkeur heeft.' Mogelijk blijven daardoor kansen onbenut, geeft hij toe. Peter Jones, voorzitter van de MPP en lokaal bestuurder: 'Het geheel van regelgeving en voorschriften werkt deze werkwijze in de hand en maakt coalitievorming voor financiering van maatregelen lastig, ook als er wel mogelijkheden voor alternatieve financiering zijn.' Hij wil zich daarom inzetten voor een nationaal debat over de financieringsmethode voor kustverdedigingsmaatregelen. Ondertussen ronden de *Agency* en de lokale overheden een strategie af die op draagvlak kan rekenen bij de bevolking. Lowsley: 'We weten nu in ieder geval wat mogelijk is en waar mensen het hardst om staan te springen. Nu alleen het geld nog.' De groeiende samenwerking met de lokale bevolking geeft hem het vertrouwen dat ook dat wel goed zal komen.

MvN

MEER INFORMATIE:

RWS-WD, Marinka van Nielen-Kiezebrink, tel. 06 29 44 95 85, marinka.van.nielen@rws.nl

Renée Santema, Tuin- en landschapsarchitect bnt, tel. (070) 345 19 56, info@santematuin.nl

Nationale missie

FOTO: PROVINCIE ZUID-HOLLAND
TER HEIJDE AAN DE DELFLANDE KUST

Een onmogelijke opdracht natuurlijk. Wat kun je in vredesnaam voor zinnigs zeggen over hoe Nederland zich over honderd, zelfs tweehonderd jaar veilig moet stellen tegen het water? Zullen we armer of rijker zijn, zullen we met miljoenen meer of minder zijn, zal de Zuidplaspolder al zijn volgelopen met het smeltwater van de Groenlandse ijskap? Toch was dat de opdracht van het kabinet aan de Deltacommissie onder leiding van Cees Veerman – en het onmogelijk is toch gebeurd.

Deze Deltacommissie was op zichzelf niet uniek, we traden in de voetsporen van de eerste staatscommissie die werd ingesteld na de ramp van 1953. Maar er waren enkele opmerkelijke verschillen. 'Onze' commissie bestond niet alleen uit waterexperts, zoals toen, maar was breed samengesteld qua expertise, achtergrond en ook geslacht. Dat zegt veel over hoe anders de besluitvorming in Nederland nu toegaat: iedereen mag zijn zegje doen. Puur praktisch gezien is er ook veel meer te verdedigen dan toen – meer inwoners, meer bruto nationaal product – en hebben we meer waardering gekregen voor het immateriële, zoals cultureel erfgoed, natuur, ecologie. Wat ons werk veel 'moeilijker' maakte dan dat van onze voorgangers, is dat we – gelukkig – niet de wind van een ramp in de rug hadden. De toonzetting was daarom erg belangrijk: niet acuut, wel urgent. Geen paniek, wel actie.

De argeloze burger, en dat zijn verreweg de meesten van ons, gaat er blindelings van uit dat de waterveiligheid allang geregeld is door onze beschermers, dat wil zeggen de technuten en de overheid. Huiverend, met een frisson van opluchting, kijken we naar de schandalige manier waarop de Amerikaanse overheid New Orleans aan zijn lot overlaat, en denken: poeh, dat kan hier niet gebeuren. Inder-

daad, Nederland is de veiligste delta ter wereld – maar met de klimaatverandering voor de boeg blijft dat niet vanzelf zo. Het was voor mij ook een onaangename ontdekking dat de veiligheidsnormen voor de dijken van de vorige Delta-commissie op veel plekken nooit gehaald zijn. We moeten dus niet alleen een sprong voorwaarts maken, maar ook oude achterstanden inlopen. En ik maar denken, argeloze burger die ik ben, dat 'ze' het allang 'geregeld' hadden.

In het buitenland leeft het gevoel van dreiging dan ook veel sterker dan hier. In de VS wordt mij regelmatig de vraag gesteld: woon jij beneden zeeniveau? Ben je niet bang? Moet je niet snel verhuizen nu het nog kan? Dan haal ik als een echte Hollander mijn schouders op en zeg met een minzaam lachje: dat valt wel mee, hoor, Nederland zit al eeuwen onder de zeespiegel en dat kan rustig zo blijven – als we tenminste meegroeien met de omstandigheden. En die omstandigheden kennen we natuurlijk niet precies.

Natuurlijk is er bij sommigen teleurstelling dat woeste oplossingen à la de gebroeders Das zijn uitgebleven, zoals het verplaatsen van de hele Randstad naar ergens achter Amersfoort. En er is zeker discussie, bijvoorbeeld over de vraag of de zeespiegel daadwerkelijk 1,30 meter hoger zal zijn in 2100. Kwestie van goed lezen: wij zeggen niet dat het zo zal zijn, maar dat dit het slechtste scenario is. Als je goed voorbereid wilt zijn, dan kun je het beste daar vanuit gaan, dan kan het alleen maar meevallen. In bestuurlijke kringen vraagt men zich af of een Deltaregisseur zich voldoende los zal kunnen maken van het poldermodel om door te kunnen pakken in een land waar de hindermacht het wint van de realisatiemacht. De landbouw in zuidelijk Nederland vraagt zich met reden af waar die zijn zoet water vandaan moet halen als het Krammer-Volkerak, een van de iconen van de waterwereld, weer zout mag worden. En moet het IJsselmeer nu echt anderhalve meter hoger worden omdat we niet het water weg willen hoeven pompen naar zee? Hoezo, we pompen toch al eeuwen?

Er komt veel vernuft, oud maar ook nieuw, aan het advies van de Deltacommissie te pas. Bouw met de natuur, is het devies, maar schuw de techniek niet. Gebrek aan ambitie kun je ons niet verwijten. Ik vermoed dat dat een van de redenen is waarom het advies blijkbaar tot de verbeelding spreekt: Nederland smacht naar een aansprekende nationale missie, en water is daarvoor het uitgelezen thema.

Tracy Metz, lid Deltacommissie

